

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Besteding van de aan het beleidsveld Onroerend Erfgoed toegewezen middelen in het kader van het Relanceplan 'Vlaamse Veerkracht'

In uitvoering van het relanceplan 'Vlaamse Veerkracht' van de Vlaamse regering is een budget van 100 miljoen Euro gereserveerd voor investeringen in 'onroerend erfgoed'. Deze middelen zullen worden ingezet voor het onderhoud en de restauratie van onroerend erfgoed, en meer bepaald een selectie aan projecten met een bredere maatschappelijke meerwaarde. Op 2 april 2021 en 3 december 2021 keurde de Vlaamse Regering al een reeks investeringen goed voor een totaal van 81 miljoen Euro. Nu ligt een derde vervolselectie voor.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Zie de nota's aan de Vlaamse Regering inzake de besteding van de aan het beleidsveld onroerend erfgoed toegewezen middelen in het kader van het Relanceplan 'Vlaamse Veerkracht', goedgekeurd op 2 april en 3 december 2021 (VR 2021 0204 VV DOC.0030/1 en VR 2021 0312 VV DOC.0165/1).

In het Vlaamse relanceplan wordt een totaal van 100 miljoen euro aan investeringen in onroerend erfgoed voorzien onder de noemer 'openbare werken'. De aan het beleidsveld onroerend erfgoed toegewezen relancemiddelen worden op twee manieren besteed: via erfgoedpremies volgens het bestaande erfgoedpremiestelsel en aan specifieke voorbeeldprojecten. Op 2 april en 3 december 2021 werd voor 81 miljoen euro aan investeringen goedgekeurd:

- 46 miljoen euro voor een gerichte selectie aan dossiers uit de wachtlijst voor restauratie- en erfgoedpremies;
- 15 miljoen euro voor een aantal gerichte oproepen voor erfgoedpremies;
- 10 miljoen euro startbudget voor de restauratie en economische herinvulling van het kasteel van Heers;
- 10 miljoen euro als investeringsbudget in de restauratie van het Thermae Palace en de Koninklijke gaanderijen (Oostende).

Hierbij worden nieuwe reeks investeringen voorgesteld voor een totaal van **9 miljoen euro**, ter verdere benutting van de resterende relancemiddelen.

2. INHOUD

B. ALGEMENE TOELICHTING

In lijn met de hogervermelde beslissingen van de Vlaamse Regering inzake de besteding van de aan het beleidsveld onroerend erfgoed toegewezen middelen in het kader van het Relanceplan 'Vlaamse Veerkracht', wordt voorgesteld een deel van het resterende budget van 19 miljoen euro aan te spreken voor een twee bijkomende nominatim projecten:

- **Het versnellen van de ontwikkeling van een 'vlakdekkende' GGA-kaart.**

De GGA-kaart (Gebied Geen Archeologie) is een instrument ontwikkeld door het agentschap Onroerend Erfgoed. Op de GGA-kaart, geïntegreerd in de Inventaris Onroerend Erfgoed, zijn gebieden aangeduid waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Voor deze gebieden moet bij het aanvragen van een omgevingsvergunning geen archeologienota worden gevoegd en moet er dus geen archeologietraject worden betaald. De GGA-kaart is met andere woorden een belangrijk hulpinstrument voor ontwikkelaars, en het maximaal up to date houden ervan is dan ook een belangrijke beleidsdoelstelling. Hierdoor kunnen immers onnodige archeologische vooronderzoeken en dus kosten vermeden worden.

De Inspectie van Financiën stelt zich de vraag of de GGA-kaart wel onder de noemer openbare werken valt. De GGA-kaart is wel degelijk een instrument met grote impact op 'openbare werken'. Er wordt immers gebied afgebakend waar geen archeologisch voortraject moet uitgevoerd worden, en waar dus onnodige kosten en tijdsinvestering kunnen vermeden worden, ook bij openbare werken.

Van alle omgevingsvergunningen in Vlaanderen krijgt 4,7% te maken met een archeologisch traject. Wanneer de GGA-gebieden significant toenemen in aantal en oppervlakte, zal een kleiner aandeel omgevingsvergunningen te maken krijgen met een archeologietraject.

- De vrijgestelde projecten worden niet geconfronteerd met de kost en tijdsinvestering voor een archeologisch vooronderzoek (vermijden van budget- en tijdsimpact op het projectverloop, zeker in uitvoeringsfase).
- Projecten zonder archeologisch traject kennen bovendien een lagere mate van onzekerheid doordat vooraf geweten is dat er geen kans is op archeologische kosten.
- Investerings in archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen worden bij veel ontwikkelingsprojecten gerekend onder de risico's en hebben daarmee een negatieve impact op de rendementsverwachting en internal rate of return. Ook dit effect is vermeden bij vrijgestelde projecten, waardoor de rendementsverwachting toeneemt en dus ook de investeringsbereidheid.

Ook vraagt de Inspectie van Financiën naar de kostprijs, deze cijfers worden gebundeld in een rapportenreeks die digitaal gepubliceerd wordt door het agentschap.

Op basis van de cijfers uit 2020 worden jaarlijks ca. 2.200 archeologienota's opgesteld, met een mediaanprijs van 2.000 euro per stuk.

Wat heel het archeologisch traject betekent aan resultaten, de zogenaamde kenniswinst, wordt eveneens jaarlijks digitaal gerapporteerd hier speelt wel een vertragingseffect omdat de 'eindverslagen' van opgravingen pas na twee jaar dienen gepubliceerd te zijn.

De GGA-kaart wordt regelmatig geactualiseerd. De laatste update dateert van 30 juni 2021. Deze versie bevat 6753 zones, goed voor een oppervlakte van circa 319 km² of bijna 2,5% van de oppervlakte van het Vlaams Gewest. Een volgende update wordt momenteel afgerond en zal gepubliceerd worden in maart 2022. Door de opdracht uit te besteden, is het mogelijk om de GGA-kaart versneld uit te breiden in de loop van de komende jaren. Gelet op het belangrijke maatschappelijke voordeel, wil de Vlaamse regering hiervoor 4 miljoen euro reserveren. Deze middelen zullen worden ingezet in het uitbesteden van een dubbele actualisatie-opdracht:

- Het opstellen van een GGA-kaart per gemeente. Een actie op schaal van gemeenten biedt verschillende voordelen: er kunnen rechtstreeks lokale informatiebronnen en contacten worden aangesproken, en het is ook evidenter om gedetailleerder in te gaan op gegevens van het digitaal hoogtemodel, satellietbeelden, historische kaarten en bodemkaarten. Door deze fijnmazige informatie gemeente per gemeente aan te boren, kan voor elke gemeente een gedetailleerde lijst worden opgemaakt met perceelnummers, bijhorende shapefiles en argumentatie die voor de GGA-kaart relevant is. De methodiek hiervoor staat eigenlijk al op punt: er bestaat een handleiding en er zijn GIS-sjablonen opgemaakt. Er is ook zicht op de tijdsinzet (per gemeente één VTE die gedurende twee maanden actief is);
- Het actualiseren van de GGA-kaart op basis van gegevens uit het OVAM-archief.

De GGA-kaart moet opgemaakt worden volgens de bestaande richtlijnen, zowel naar inhoud (noodzakelijke metadata) als vorm (b.v. GRB conformiteit).

De mate van gebiedsdekking is het momenteel moeilijk in te schatten:

- in sterk verstedelijkte gebieden, waar al veel archeologisch erfgoed werd aangetast door ingrepen in het verleden kunnen we -als we Gent als voorbeeld nemen- inschatten dat tussen 10 en 20% van het grondgebied als GGA zal kunnen worden ingekleurd;
- in rurale gebieden zal dit minder zijn.

Algemeen wordt ingeschat dat na dit project de GGA kaart tussen 7 en 12% van het grondgebied van Vlaanderen zal beslaan (nu is dit ca. 2,4%). Aangezien deze terreinwinst vooral in de stedelijke gebieden zal geboekt worden, waar de druk op de ruimte het hoogst is, zal dit een zeer betekenisvolle 'return on investment' betekenen.

- Investeren in de toekomst van het polderdorp Doel

Op 17 mei 2019 stelde de Vlaamse Regering een ontwerp van voorkeursbesluit vast voor het complex project extra containerbehandelingscapaciteit in de haven van Antwerpen (CP ECA) (VR 2019 1705 DOC.0758/2).

Uit het voorkeursbesluit volgt de duidelijkheid dat het polderdorp Doel niet hoeft te verdwijnen voor de aanleg van een nieuw containergetijdendok.

Naar aanleiding van het ontwerp voorkeursbesluit voor ECA deelde de toenmalige minister bevoegd voor Mobiliteit en Openbare werken mee aan de Vlaamse regering dat het Departement MOW een extern studiebureau zou aanstellen om een toekomstperspectief voor Doel uit te werken, in overleg met een begeleidingsgroep van Vlaamse en lokale stakeholders (VR 2019 1705 MED.0226/1TER). Midden januari 2020 is een team studiebureaus, bestaande uit OM-GEVING, RE-ST, Arcadis en universiteit Antwerpen, formeel gestart met de opdracht.

De Vlaamse Regering stelde het voorkeursalternatief van ECA op 31 januari 2020 definitief vast (VR 2020 3101 DOC.0074-1-29). Ook is er een politieke task force voor Doel opgericht (VR 2020 3101 MED.0032/1). In het voorjaar 2020 zijn bij de Raad van State 3 procedures ingediend om de vernietiging van het voorkeursbesluit ECA te vragen.

De Vlaamse regering heeft de laatste maanden sterk ingezet op bilateraal overleg met alle betrokken actoren, indien dit overleg resulteert in een akkoord wenst de Vlaamse Regering ook inspanningen te leveren in onder meer zichtbare realisaties die het polderdorp Doel weer (be)leefbaar maken. Dat betekent dat een duurzame investering in werken aan het Doels erfgoed (o.m. de restauratie van het Hooghuis, ...) belangrijk zijn. Voorheen bleven de nodige

investerings immers uit omwille van de onzekere toekomst. Hiervoor wil de Vlaamse Regering alvast 5 miljoen euro reserveren.

C. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

- Relanceplan 'Vlaamse Veerkracht';
- VR 2021 0204 VV DOC.0030/1 en;
- De Inspectie van Financiën heeft advies gegeven op 17 februari 2022;
- De Vlaamse minister, bevoegd voor het budgettair beleid, heeft zijn akkoord gegeven op 21 februari 2022.

D. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Niet van toepassing

3 BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel staat voor een verdere besteding van 100 miljoen euro aan Relancemiddelen die beschikbaar worden gesteld voor het beleidsveld Onroerend Erfgoed.

B. ESR-TOETS

We rekenen beide investeringen aan op één begrotingsartikel: QG0-1QGG2CA-WT met als omschrijving 'ondersteunen van onroerendergoedinitiatieven' binnen het inhoudelijk structurelement 'kwaliteit van onroerendergoed(zorg)'.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

De Vlaamse overheid is verantwoordelijk voor de uitbesteding en opvolging van de GGA-opdracht en voor het uitvoeren en opvolgen van de subsidiëring in het kader van het project Doel. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van bestaand instrumentarium en bestaande procedures.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

- Provinciale en lokale besturen zijn gevat door het project 'GGA-kaart' en zullen onder meer in het kader van het onderzoek worden aangesproken;
- De middelen voor Doel zullen erfgoedontwikkelingen in beweging zetten, waarin lokale en provinciale besturen zoals altijd een rol te spelen hebben.

4. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist haar goedkeuring te geven aan de voorgestelde benutting van de aan het beleidsveld Onroerend Erfgoed toegewezen middelen in het kader van het Relanceplan 'Vlaamse Veerkracht'.

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE